

ผลการฝึกบริหารจิตตามวิธีของ โยคะ ที่มีต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
ในงานวาดภาพระบายสี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ฉัตรชัย ค้วงศิริ

77 00672 36

22 ก.ค. 2547

180155

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา

เมษายน 2547

ISBN 974-383-568-7

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณา ให้คำปรึกษาและช่วยแนะนำแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อย่างดียิ่ง จาก ดร. วิมลรัตน์ จตุรานนท์ ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์, ดร. สมโภชน์ อเนกสุข และ รศ. สุชาติ เกาทอง กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้รับแนวทางในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ และประสบการณ์อย่างกว้างขวาง ในการทำวิทยานิพนธ์ ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ จึงขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน อันประกอบด้วย รศ. ดร. นลอง ทับศรี, ผศ. ดร. ไพรัตน์ วงษ์นาม, อาจารย์ธำรงค์ศักดิ์ อารังเลิศฤทธิ์ และอาจารย์ชมชื่น สิริทิเวช ที่ได้กรุณาตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรง และความครอบคลุมเนื้อหาของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตลอดจนให้คำแนะนำในการปรับปรุงเครื่องมือเพื่อใช้ประกอบงานวิจัยครั้งนี้ ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณหัวหน้าฝ่ายวิชาการ, หัวหน้าฝ่ายประณตศึกษา, อาจารย์ประจำชั้นประณตศึกษาปีที่ 4 และอาจารย์ที่เกี่ยวข้องทุกท่านจาก โรงเรียนสาธิตพิบูลบำเพ็ญ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่กรุณาอำนวยความสะดวกยิ่ง ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ประกอบกับ ขอขอบคุณอาจารย์ณฤทธิ์ วัฒนภู ครูสอนศิลปะระดับประถมศึกษาที่กรุณาให้ความร่วมมือ และเสียสละเวลาในการช่วยเหลือด้านการประเมินผลกิจกรรมทัศนศิลป์ ทุกกิจกรรมร่วมกับผู้วิจัย จนได้ข้อมูลสำคัญซึ่งสามารถนำไปอ้างอิงเพื่อใช้ในการงานวิจัยได้เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณ คุณแม่ นางน้อมจิตต์ ศิวศิริ ที่เป็นกำลังใจสำคัญยิ่งในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบคุณ นางสาวเทียมจันทร์ ศิวศิริ ในด้านงานพิมพ์ ตลอดจนเพื่อน ๆ พี่ ๆ ทุกท่านภายในกลุ่ม โดยเฉพาะนางสาวเจลิย รัชวัฒน์ และนางสาวจุฑาภรณ์ กองกลิ่น ที่ให้ความช่วยเหลือ ด้านคำปรึกษาและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ตั้งแต่เริ่มดำเนินการทำงานวิจัย ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย ซึ่งเล็งเห็นคุณค่า และมอบทุนอุดหนุนในการทำงานวิจัยฉบับนี้ ขอขอบคุณผู้บริหารและคณะครูโรงเรียนบ้านคลองโอง์ ทุกท่านที่ให้การสนับสนุนด้านเวลาที่ใช้ในการศึกษาต่อเป็นอย่างดี และขอขอบคุณพลังใจที่เข้มแข็ง อดทนของตนเอง ที่ทำให้สามารถฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ จนผลงานชิ้นนี้สำเร็จด้วยดี

ฉัตรชัย ศิวศิริ

44911515: สาขาวิชา: หลักสูตรและการสอน; กศ.ม. (หลักสูตรและการสอน)

ตัวสำคัญ: การฝึกบริหารจิต/วิธีการแห่งโยคะ/ความคิดสร้างสรรค์/งานวาดภาพระบายสี

นั้ตรชัย ค้างศิริ: ผลการฝึกบริหารจิตตามวิธีของโยคะ ที่มีต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในงานวาดภาพระบายสี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (THE EFFECTS OF PSYCHOLOGICAL PRACTICE USING YOGA METHOD FOR DEVELOPING CREATIVITY IN DRAWING AND PAINTING TASKS OF PRATHOMSUKSA 4 STUDENTS) อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์: วิมลรัตน์ จตุรานนท์, อ.ค., สุชาติ เกาทอง, MFA., สมโภชน์ อเนกสุข, กศ.ค. 169 หน้า. ปี พ.ศ. 2547. ISBN 974-383-568-7

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ในงานวาดภาพระบายสีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างกลุ่มที่ได้รับวิธีการสอนโดยการฝึกบริหารจิตตามวิธีของโยคะกับกลุ่มที่ได้รับวิธีการสอนแบบปกติ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2545 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี จำนวน 20 คน ที่ได้มาจกวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสุ่มเข้ากลุ่ม (Random Asssignment) เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมซึ่งใช้กับรูปแบบการวิจัย Posttest –Only Control Group Design โดยกำหนดให้กลุ่มทดลองฝึกบริหารจิตตามวิธีของโยคะประมาณ 30 นาที ก่อนการปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสี จำนวน 10 คน และกลุ่มควบคุมปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพระบายสีตามปกติ จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้วัดและประเมินผลในการวิจัยคือ ชุดกิจกรรมสร้างสรรค์ทางทัศนศิลป์ โดยตรวจให้คะแนนผลงานจากหลักเกณฑ์ของทอเรนซ์ ซึ่งศึกษาเพียง 2 ด้าน คือ ด้านความคิดริเริ่ม (Originality) และด้านความคิดละเอียดลออ (Elaboration) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยพบว่า

1. วิธีสอนโดยการฝึกบริหารจิตตามวิธีของโยคะสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดริเริ่ม และด้านความคิดละเอียดลออ ในงานวาดภาพระบายสีของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
2. ความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดริเริ่ม และด้านความคิดละเอียดลออในงานวาดภาพระบายสีของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างกลุ่มที่ได้รับวิธีสอนแบบปกติกับกลุ่มที่ได้รับวิธีสอนโดยการฝึกบริหารจิตตามวิธีของโยคะ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

44911515: MAJOR: CURRICULUM AND INSTRUCTION;
M.Ed. (CURRICULUM AND INSTRUCTION)

KEYWORDS: PSYCHOLOGICAL PRACTICE/YOGA METHOD/CREATIVITY/
DRAWING AND PAINTING TASKS

CHATCHAI DUANGSIRI: THE EFFECTS OF PSYCHOLOGICAL PRACTICE
USING YOGA METHOD FOR DEVELOPING CREATIVITY IN DRAWING AND
PAINTING TASKS OF PRATHOMSUKSA 4 STUDENTS. THESIS ADVISORS:
WIMONRAT CHATURANON, Ph.D., SUCHAT TOATONG, MFA., SOMPOCH
ANEGASUKHA, Ed.D., 169 P. 2004. ISBN 974-383-568-7

The purposes of this study were to develop creativity and to compare creativity of Prathomsuksa 4 students in drawing and painting tasks between those who practiced yoga method and those who didn't. The sample consisted of 20 students from Prathomsuksa 4 at Satitpibonbampen School, Chon Buri Province, in the academic year of 2002. The Posttest-Only Control Group Design was used in this study. Subjects were assigned into 2 groups as experimental and control groups, by random assignment with 10 students in each. The experimental group practiced yoga for 30 minutes before art education class and the control group studied art education only. The research tools for evaluating creativity were creative visual art activities. The principles of examination being used the original from Torrance but only 2 aspects: "originality" and "elaboration". The data were analyzed by using the t-test for independent samples.

The findings of research were follows:

1. The psychological practice using yoga method could develop creativity "originality" and "elaboration" in drawing and painting tasks of Prathomsuksa 4 students.
2. The creativity "originality" and "elaboration" in drawing and painting tasks of Prathomsuksa 4 students between the experimental and the control groups were significantly different at the .05 level.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	4
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
สมมติฐานของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
หลักสูตรสาระทัศนศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะตามหลักสูตรการศึกษา	
ขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544.....	9
การสร้างสรรค์ทางทัศนศิลป์.....	12
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในงานทัศนศิลป์.....	15
สมาริกับ โยคะสำหรับได้กระดับประถมศึกษา.....	26
แนวทางการจัดการเรียนรู้.....	33
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	37
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	42
รูปแบบการวิจัย.....	42
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	43
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	43
การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ.....	43

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
วิธีดำเนินการทดลอง.....	50
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้.....	52
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	54
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	54
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	54
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	58
สรุปผลการวิจัย.....	58
อภิปรายผล.....	59
ข้อเสนอแนะ.....	68
บรรณานุกรม.....	71
ภาคผนวก.....	76
ภาคผนวก ก.....	77
ภาคผนวก ข.....	82
ภาคผนวก ค.....	101
ภาคผนวก ง.....	112
ภาคผนวก จ.....	140
ภาคผนวก ฉ.....	147
ภาคผนวก ช.....	162
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	169

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	มาตรฐานการเรียนรู้สาระทัศนศิลป์ ช่วงชั้น ป.4-6.....	11
2	โครงสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม.....	44
3	โปรแกรมการเปรียบเทียบรายละเอียด การทดลองทางทัศนศิลป์ของ กลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลอง.....	51
4	แสดงผลรวมของคะแนนความคิดสร้างสรรค์ ด้านความคิดริเริ่ม และ ด้านความคิดละเอียดลออ จากกิจกรรมทัศนศิลป์ทั้ง 5 ชุด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม.....	55
5	ผลการเปรียบเทียบผลต่างของคะแนนความคิดสร้างสรรค์ในงานวาดภาพระบายสี จากเกณฑ์ด้านที่ 1 ความคิดริเริ่ม (Originality) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับวิธีการสอนโดยการฝึกบริหารจัดการจิตตามวิธีของโยคะกับที่ได้รับ วิธีการสอนแบบปกติ.....	56
6	ผลการเปรียบเทียบผลต่างของคะแนนความคิดสร้างสรรค์ในงานวาดภาพระบายสี จากเกณฑ์ด้านที่ 2 ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 ที่ได้รับวิธีสอน โดยการฝึกบริหารจัดการจิตตามวิธีของโยคะกับที่ได้รับ วิธีสอนแบบปกติ.....	57
7	รายละเอียดของภาพสไลด์ โปรแกรมการฝึกบริหารจัดการจิตตามวิธีของโยคะสำหรับเด็ก....	83
8	กำหนดการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชุด ก. สำหรับกลุ่มควบคุม.....	113
9	กำหนดการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชุด ข. สำหรับกลุ่มทดลอง.....	116
10	ผลการตรวจให้คะแนนแต่ละด้านของกิจกรรมสร้างสรรค์ 1 “เอ๊ะ..! ใคร ? หน้าเหมือนเรา”.....	163
11	ผลการตรวจให้คะแนนแต่ละด้านของกิจกรรมสร้างสรรค์ 2 “เรื่องเล่าจากภาพพลิก”.....	164
12	ผลการตรวจให้คะแนนแต่ละด้านของกิจกรรมสร้างสรรค์ 3 “วาดคิแนวประยุกต์”.....	165

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
13 ผลการตรวจให้คะแนนแต่ละด้านของกิจกรรมสร้างสรรค์ 4	
“สนุกกับกระดานทราย”.....	166
14 ผลการตรวจให้คะแนนแต่ละด้านของกิจกรรมสร้างสรรค์ 5	
“กระจายจุดแต้มสี”.....	167

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 ภาพลายเส้นในลักษณะสัญลักษณ์และภาพวาดระบายสีของเด็กวัย (3 – 5 ปี).....	14
2 ภาพลายเส้นในลักษณะเลียนแบบและภาพวาดระบายสีของเด็กวัย (6 – 12 ปี).....	14
3 ภาพวาดต้นแบบที่เป็นธรรมชาติและวัตถุจริง ชื่อภาพ “ปลาแห้ง”	17
4 ภาพจิตรกรรมไทยแนวประเพณีนิยม “ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดศรีเทพวรวิหาร”.....	18
5 ผลงานทัศนศิลป์ที่แสดงสัญลักษณ์ของตัวเอง ชื่อภาพ “ห้องฟ้าและดวงดาวยามค่ำคืน”....	20
6 ภาพวาดที่แสดงอารมณ์และความรู้สึกสัมผัสที่มีต่อสภาพแวดล้อม ชื่อภาพ “ผู้ชาย”	23
7 ภาพวาดที่แสดงอารมณ์และความรู้สึกสัมผัสที่มีต่อสภาพแวดล้อม ชื่อภาพ “ผู้หญิง”	24
8 กิจกรรมสร้างสรรค์ 1 “เอ๊ะ..! ใคร ? หน้าเหมือนเรา”.....	148
9 กิจกรรมสร้างสรรค์ 2 “เรื่องเล่าจากภาพพลิก”.....	150
10 กิจกรรมสร้างสรรค์ 3 “บาติคแนวประยุกต์”.....	156
11 กิจกรรมสร้างสรรค์ 4 “สนุกกับกระดาษทราย”.....	158
12 กิจกรรมสร้างสรรค์ 5 “กระจายจุดแต้มสี”.....	160